

priča o moralistični (ne)dosedlnosti. Če se za hip ustavimo ob članku o sv. Kozmijanu, potem moramo npr. opozoriti, da avtor sploh ni upošteval, v kakšnem kontekstu je zgoraj omenjena leksika v prozi Krištof, katere tematika je zajeta iz takšnega socialnega okolja, v katerem ne uporabljajo medicinskih izrazov za spolovila in vse, kar je v zvezi z njimi (najbrž pa jih uporabljajo frizerke in gospodinjske pomočnice), zato je uporaba slenga funkcionalna.

Značilne so tudi tele avtorjeve ugotovitve: »Miselnost o vzpostavljanju ravnotežja na pesniškem terenu s spolovilnim izrazoslovjem, vulgarizmi in naturalizmi je perverzna in za razodno knjižno ustvarjanje neestetska. Ne gre za obrambo nekakšne lažne šentflorjanske morale, gre izključno za vprašanje estetike, ki je pomembna za vse izme v umetnosti pa naj bodo še tako moderni, avantgardni in ekstremni.« — Kakšno poznavanje literature in sploh estetike polpreteklih literarnih smeri! Stari Grki so npr. poznali falične pesmi, njihova dramatika je nastala (za moralizatorskega Slovenca) iz moralno dvomljivih obredov; Zola se najbrž obrača v grobu, ko sliši stavek: »Vsi smo krvavi pod kožo, toda zato ni potrebno prenašati ceste, beznice, strnišča in bordela v književnost!«

Avtor članka pride na dan tudi z zahtevo, naj bi se zbrala kohorta, ki bi obvarovala Slovence l. 1974 — pred-

vsem pa našo zlato mladino — pred pohujšanjem; ki pa jo previdno skrrije v vprašanje, zakaj tolerirajo to pornografijo založniki, »družbeni organi, ki dajejo za knjige dotacije, pa tudi naši slavisti, ki jim je zaupana odgovorna vzgoja naše mladine na osemletkah, srednjih in visokih šolah ter končno lektorji, ki bi morali skrbeti za čistoto jezika. Vsi ti činitelji (kje je pa tu avtorjeva skrbnost za jezik?) se prav nič ne zganajo...« — Človek bi mislil, da so Cankarjevi časi že mimo, saj so bili takrat v navadi skoraj isti načini prevzgoje književnosti, kot so predlagani; na mladino so se prav tako sklicevali. Za primer naj služi citat iz kritike moralizatorja Kobala, ki se je loteval Cankarja: »Bolan vzduh veje v tej knjigi. Vse je bolešno, umirajoče, nenaravno... tako frivolna vsebina. Mladina, ki more nad tako »umetnostjo« imeti veselje, zasluži samo še pomilovanje. Epidemija npravne pverznosti je plod take literature.« (DiS 1904, str. 308.)

Skratka, kronični slovenski moralizem si je tokrat poiskal zaveznitvo s cennim, zabavnim tiskom, ki je vse prej kot »nedolžen«, zato, da bi preprečil, da ne bi knjige, ki izhajajo v nekaj sto izvodih, pokvarile naše mladine in starine. Kajti zabavni tednik z naklado 200 tisoč izvodov jih ne bo.

M. Dolgan

Pisma uredništvu

KRAMLJANJE O JEZIKU

Spoštovani tovariš urednik!

Ob prebiranju zadnje številke vaše revije sem bil neprijetno presenečen, ko sem ugotovil, da je prevod kratke Krleževe novele Smrt grešnice Marije, pripravljen za objavo v antologiji novejših hrvaške kratke proze, doživel nekaj hujših lektorskih posegov. Vem, da je lektoriranje potrebno, vem tudi, da to delo ni lahko, prav tako pa vem, da je odgovorno in da nikakor ne sme biti lektoriranemu tekstu v škodo. Če pravim, da je odgovorno, pa ne mislim pri tem le na odgovornost do avtorja besedila ali do prevajalca, pač

pa predvsem na odgovornost do jezika, ki mu daje v tiskanih besedilih prav lektor zadnjo, dokončno podobo.

Ker je tudi knjižni jezik predmet znanstvenega proučevanja in ker tudi v jezikoslovju kot na drugih področjih znanosti ni nič dokončnega, enkrat za vselej danega, bi človek pričakoval, da bo ravno lektor med prvimi sledil novostim (in teh v slovenski znanosti o jeziku v zadnjih 10—15 letih ni malo!).

Žal ugotavljam, da v primeru, zaradi katerega se oglašam, ni tako. Današnji lektorski posegi se pri vaši reviji — kot kaže — ne razlikujejo bistveno od tistih pred petnajstimi, dvajsetimi ali več leti. Skrajno puristični kriterij vrednotenja ima še vedno prednost pred vsemi drugimi, ne oziraje se na stilno ustreznost, razumljivost ali splošno uveljavljenost variant, ki jih lektor neprizanesljivo pomeče iz teksta, in ne oziraje se na odnos sodobnega jezikoslovja do skrajnega purizma. Pri tem se naši lektorji, in verjetno bo tako tudi v tem primeru, sklicujejo na Slovenski pravopis iz leta 1962, ne upoštevajoč dejstva, da je marsikaj iz tega priročnika že zdavnaj preseženo, da je bilo to delo v marsičem že ob samem izidu zastarelo in da bi kazalo upoštevati ob Pravopisu tudi novejša, predvsem celovitejša tovrstna dela, pri čemer mislim zlasti na Slovar slovenskega knjižnega jezika, ki ga izdaja Slovenska akademija znanosti in umetnosti, in na slovnico Slovenski knjižni jezik I—IV dr. J. Toporišiča.

Sicer pa tudi SP 1962 ne daje popolnega kritja tistim lektorjem, ki pri lekturah z veliko mero samozavesti odločno prečrtajo vse, kar ima v Pravopisu kakršnokoli normativno znamenje, ne glede na to, ali gre za primere, označene s krožcem, katerih rabo Pravopis izrecno prepoveduje, ali pa za primere, ko je variantna možnost nakazana s puščico ali zgolj z vrsto tiska, kar pomeni tudi po navodilih sestavljavcev tega priročnika le namig uporabniku jezika pri izbiri variantne možnosti. Zato je ravnanje lektorjev, ko brez vednosti in pristanka avtorja besedila izločajo vse, kar jim ni pogodu, samovoljno. Da to drži tudi v mojem primeru, naj dokažejo naslednji zgledi:

Na str. 820 je bila »prisotnost« iz zveze »prisotnost mlade ženske« nadomeščena z navzočnostjo, na naslednji strani pa lektorju ni bila všeč »nočna omarica« in jo je spremenil v »posteljno omarico«; za še hujši poseg gre spet na 820. str., ko je bila enkrat »duhovna«, drugič pa »metafizična nadgradnja« zamenjana z »duhovno« oz. »metafizično vrhno stavbo« (podč. V. M.). O popolni neumestnosti takšnega, puristično naravnane »popravljanja« najbrž ni treba izgubljati besed. Dodam naj le to, da bi lektor, če bi hoteli biti dosleden (vsaj delna doslednost pa je nujna tudi na tem področju), moral ne le *nadgradnje*, pač pa tudi *nadvlade*, *nadoblasti*, *nadljudi*, *nadučitelje*, *nadžoke* itd. spremeniti v *vrhnje* ali *zgornje vlade*, *oblasti v ljudi in pol*, v *vrhovne učitelje in škofo* itd. In prav tako *predsobe*, *predgovore*, *predigre v prednje sobe*, v *uvode*, v *uvodne igre* itd. Kaj potem, če *prednja soba* in *predsoba* sploh nista sinonima, če *uvod* marsikdaj ni identičen s *predgovorom*, če *nadžlovek* ne pomeni vedno tega, kar zveza *človek in pol* itd. In kaj naj bi storili s krajevnimi imeni *Podsmreka*, *Podpeč*, *Preddvor* ipd.? Ali jih bomo »popravili« v »*Spodnje smreko*«, »*Spodnje peč*«, v »*Sprednji dvor*«? Doslednost v enotni obravnavi analognih primerov bi to zahtevala!

Če na tem mestu ponavljam znano resnico, da naj lektura, kjer je potrebno, besedilo uskladi s knjižno normo in ga, če je mogoče, obogati,

nikakor pa ne osiromaši, moram reči, da se je v mojem primeru zgodilo prav to slednje. Avtor novele Miroslav Krleža je tudi v tem kratkem tekstu uporabil za osebnostno karakterizacijo jezikovno večplastnost. Socialni status obeh osrednjih oseb, arhimandrita in nesrečnice Marije, je med drugim nakazal s kombinirano uporabo ekavske in ijekavske variante srbskega ali hrvaškega knjižnega jezika. Ker pa v slovenščini ni adekvatne možnosti, to stilno karakterizacijo pa bi bilo škoda opustiti, sem skušal jezikovno dvo-plastnost v dialogu nakazati s kombinacijo poudarjene knjižnosti (arhimandrit) na eni ter pogovornosti (grešnica Marija) na drugi strani. Toda strogo lektorjevo pero za tovrstno niansiranje ni imelo posluha in je »napake« vrste »sem bolana«, »ste odhajal«, »ste se vrnil« energično prečrtalo in jih nadomestilo s »pravilnimi«. (str. 819) Dokaj svojevrstne poglede ima vaš jezikovni sodnik tudi na stavo ločil in rabo veznikov. Vejice, ki naj bi ločevale apozicije in polstavke od jeder, na katera se nanašajo (enega in drugega je namreč pri Krleži veliko!), je skoraj dosledno opuščal in tako ustvaril nenavadne in pomensko nejasne strukture, kot npr. na str. 818 spodaj: »... arhimandrit slaven pridigar, ki je vso noč popival...«, kjer bi morala vejica nujno ločevati pomensko jedro ali odnosnico »arhimandrit« od apozicijskega dopolnila »slaven pridigar«, ali pa je opustitev vejice celo spremenila pomen, kot v primeru: »... skozi zavese je prodirala prva modrikasta jutranja svetloba...« (str. 821), saj razumemo tako popravljeno verzijo, namreč brez vejice med »prva« in »modrikasta«, kot da je modrikastih svetlob več in tista, ki jo omenja avtor, samo ena med njimi. Podobnih primerov je še cela vrsta! Od veznikov pa se zde vašemu lektorju odvečni zlasti ponovljeni vezniki, ki uvajajo istovrstne podredne stavke, pa čeprav je zaradi črtanja teh veznikov prizadet tako ritem kot vsebina sporočila. Za ponazoritev naj navedem le dva iz konteksta iztrgana primera: »... božal (je) ptičico majhno, sirotico, dekletce nesrečno, ki joče, ki se boji boga in (.ki' izpuščen, op. V. M.) se spoveduje.« (str. 820) in pa »Bilo je kot na ladji, ko je čuti samo še stokanje strojev in (.ko' izpuščen, op. V. M.) le svetilka trepetala na prvem jamboru.« (str. 818)

Še bi lahko pisal o »popravkih«, ki so prizadeli predvsem stilno plat Krleževega teksta, saj jih je v manj kot štiri strani obsegajočem besedilu še veliko, vendar naj bo že to dovolj. Preden pa končam, mi dovolite, tovariš urednik, da povem še tole: Če se lektor že loteva popravljanja na mestih, kjer popravljenе ali izboljšane variante niso boljše od nepopravljenih, pač pa v mnogih primerih celo slabše, bi človek pričakoval od njega vsaj doslednost. Toda ne! V istem stavku npr. enkrat spremeni določno obliko pridevnika v nedoločno, drugič — čeprav gre za adekvaten primer in celo za isto besedo — pa tega ne stori, kot je to v stavku »Padel je prvi čevelj, težak in masiven, zatem takoj drugi in arhimandrit (izpuščena vejica, op. V. M.) slaven (podč. V. M.) pridigar, ki je vso noč popival s tremi ministri, s sedmimi defraudanti in sleparji... ta arhimandrit, slavni (podč. V. M.) pijanec, je ravno razmišljal, ali naj poišče v kovčku škatlico s sodo bikarbono... ko se je nenadoma oglasilo trkanje.« (str. 818—819)

Upam, da bodo pričujoče pripombe razumljive kot konstruktiven prispevek, predvsem zaradi tega so tudi napisane, želele pa bi vzpodbuditi k tvornejšemu neposrednemu sodelovanju med tvorci besedil in lektorjem.

LEKTORJEV PRIPIS

V zvezi s prevodom Krleževe novele Grešnica Marija je prevajalec napisal hude obtožbe, zato je treba podrobneje pregledati lektorjeve popravke.

Pri lektoriranju je naslednja praksa: kdor želi, dobi besedilo v stolpcih (in tudi v straneh), ga pregleda, še kaj dopolni, pri tem pa lektorjeve popravke sprejme (delno ali v celoti) ali zavrne. Pisateljeva volja obvelja v vsem, čeprav bi bila kakor koli navskriž z veljavnimi jezikovnimi normami. Prevajalec ni dobil med tiskom besedila, zato ni nič kriv glede napak, ki so nastale pri tisku, tudi ni mogel uveljaviti svoje volje glede lektorjevih popravkov.

Sklep prevajalčevega pisma, naj bi ga razumeli kot konstruktiven prispevek in željo po tvornejšem in neposrednem sodelovanju med tvorci besedil in lektorjem, me je spodbudil, da sem analiziral Krležev tekst (Miroslav Krleža. Novele. NHZ 1948). Primerjal sem ga s prevodom in popravki. Naredil sem si beležke. Naj jih navedem kot prispevek k problematiki o prevajanju iz sorodnih jezikov, posebno iz srbohrvaščine. Gradivo sem razvrstil po vrstnem redu, kot navaja prevajalec ugovore glede popravkov: purizmi, osiromašenje jezika, raba vejice, raba veznikov, zlasti ponovljenih, popravki, ki so prizadeli predvsem stilno plat Krleževega teksta. Drugi, manjši popravki. K prevajalčevim ugovorom sem dodal še: v prevodu izpuščene besede, dostavki v prevodu, ki jih izvirnik nima, napačno prevedene besede, odlike prevoda.

Pri pojasnjevanju se bom skrbno izogibal vsakega vzvišenega tona, ironiziranja, posploševanja ali omalovaževanja. Prikazal bom vse popravke in posege, saj ti najbolj prepričljivo govore v korist ali škodo eni ali drugi prizadeti strani.

1. *Purizmi*. Domači besedi dajem prednost pred izposojeno. Če se beseda velikokrat ponavlja, potem obe. Dopusčam tudi odtenek »pisana« obleka, toda »pester« spored. Če hočem opisati koga, ki pleteniči na RTV, ga bom označil tako, da bom povzel njegovo izražanje: »To se bo odražalo pri njegovih mesečnih dohodkih.« Kadar pa hočem lepo slovensko povedati, bom raje dejal: »To se bo poznalo pri mesečnih dohodkih, pri plači.« Če je beseda že mrtva, je ne vsiljujem. Danes nihče, ne preprost ne izobraženec, ne bo več rekel bolnišnica, temveč bolnica. To je izhodišče.

Ne morem pritruditi mnenju, »da je bilo to delo (Pravopis) v marsičem že ob samem izidu zastarelo« (ne ugovarjam trditvi, »da je marsikaj iz tega priročnika že zdavnaj preseženo«). Sestavljali so ga priznani jezikoslovci, Sovrè je s prevodi dokazal, da ima tanko uho za slovensko besedo. Vsaka norma je skrb, ta pa je nadležna, saj včasih res pretirava. Vsak pravopis je po svoje zastarel, kajti jezik mu sproti uhaja. Zato je Breznik bolj ugotavljaj kot odločal, tako da so mu to celo očitali.

»Nadgradnja« in »nočna omarica« sta popravljene že v rokopisu, ki ga je dobil urednik kot fotokopijo rokopisa, namenjenega založbi, torej za knjigo, v katero je vključen tudi obravnavani prevod. O tem se lahko prepriča v uredništvu. Zato se o teh popravkih ne bi pogovarjala.

Oglejmo si druge popravke: *bog da nam prosti*: naj nam bog oprostí. Popravitel: naj nam bog odpustí. Ločim: Odpusti mi, ker sem te razžalil,

toda oprostí mi, ker sem ti stopil na nogo. Na razpravi je bil oproščen. Tudi pravimo odpuščanje grehov, ne oproščenje grehov. — *Gledao djevojku*: motril dekle, popravil: opazoval dekle. Ob izvorniku vidim, da bi bilo bolje gledal. — *Primerá, kjer sem »zaustaviti« spremenil v »ustaviti«*: *da bol ... zaustavi ...*: bi ... bolečino ... ustavil ... — *Kao da je vrijeme zastalo*: kot da se je čas ustavil. Izvirnik ima različna glagola, če v prevodu uporabljamo samo enega, izvornik osiromašimo. V drugem primeru bolje: kot da je čas obstal ... Glagol zaustaviti na veliko uvajajo novinarji, ko prevajajo iz srbohrvaščine, zdaj pa že prodira v lepo knjigo. Dosljej smo rekli: »Srečal ga je na cesti in ustavil.« Poslej pa: »Srečal ga je na cesti in zaustavil.«

V treh primerih, kjer bi marsikoga zapeljalo, je uporabil domače besede: primer, spreten in tako imenovan za *slučaj, vešt* in *takozvan*. Zato mi pač ne more zameriti popravkov: sem pa tja namesto od časa do časa (*od vremena na vrijeme*), nenadoma namesto naenkrat (besede ni v kontekstu v originalu), navzočnost namesto prisotnost (*prisutnost*). Vidim pa, da bi bil moral enkrat pustiti, ker besedo uporablja dvakrat.

Pri vsem tem bo lahko kdo očital, da je »hotelski služabnik« purizem, češ da je prišlo v rabo »hotelski sluga«, kot ima izvornik.

2. *Osiromašenje jezika*. V pogovoru med Marijo in arhimandritom res nisem imel posluha za »niansiranje«, saj ni nobene druge jezikovne značilnosti razen »bolana«, »ste odhajal« in »ste se vrnil«. Zato sem jih imel za napake in popravil. Nič pogovorno mi ne zvene stavki: *Nikako se nisam zabunila*: Sploh se nisem. *Raje*: Res ne. *Ali*: Res se nisem, (zmotila). *Meni se radi o životu i smrti*: Meni gre za življenje in smrt. Tu bi bilo treba poiskati kaj drugega, npr.: Ne morem več živeti, meni ni več obstanka. *Da se sa svojim životom pomirim*: Rada bi se spravila s svojim življenjem. *Morda*: Rada bi uredila svoje življenje, rada bi spet prišla na pravo pot. Za njene stavke je značilno, da se devetkrat začenjajo z »ja« (prevajalec ima štirikrat). Če bi obdržal »bolana«, »ste odhajal«, »ste se vrnil« in poiskal še kakšne posebnosti, naj bi pisal kar »jest« namesto jaz.

Ustrezno izvorniku je treba najti za vsako besedo primeren izraz. Kmalu v začetku ima Krleža: *se događaji spominju ... su novine javile ...* Prevedeno: poročajo časopisne kronike ... so časopisi sporočali. Bolje bi bilo tudi v prevodu obdržati dva glagola: omenjajo časopisne kronike take dogodke ... so časopisi sporočili ...

3. *Raba vejice*. Prevajalec me upravičeno graja, ker manjka vejica v primeru »prva modrikasta svetloba«. V svojo sramoto moram priznati, da sem jo črtal.

»Arhimandrit, slaven pridigar, ki je vso noč popival.« Tu sem v vseh korekturah prezrl, da manjka vejica, hkrati pa popravil določno obliko »slavni« v nedoločno, kar je seveda narobe. V dveh primerih sem črtal vejici, ker sta bili odveč, v dveh sta ostali, a sta nepotrebni, ker je naštevanje z veznikom pa, v treh bi jih bil moral vstaviti, ker jih rkp. nima.

Nejasnost je še v naslednjem primeru: Ko izvornik opisuje arhimandrita, pravi, da je bil *valovite kose, kao kakva klasična pojava ... svečnika ...*: mastnih las ko kak klasičen ... tip duhovnika ... Rokopis nima vejice, a bi jo bil moral lektor vstaviti, ker je naštevanje in ne pomeni, da je bil mastnih las kot kakšen duhovnik. Torej pravilno: mastnih las, kot kakšen klasičen pojav ... duhovnika ... Pri ločilih moram vzeti na svojo grbo

še dve hudi pogrški: str. 819 v sredini, tam, ko jo arhimandrit gleda in premišlja, ali ne laže, je več časovnih odvisnikov nasilno pretrgano s podpičjem; str. 820, 2. odst., zad. vrsta pravilno: steguje roke za rešitvijo, kot zadnji, vendar obupni poskus. Še na treh mestih bi bil moral lektor vstaviti vejico, ker je rokopis nima.

V izvorniku je bil pristavek, a je drugače prevedeno: *Arhimandrit, ljudina u bundi, podstavljenoj krznom* . . . Prevod: Arhimandrit, postaven možak v s krznom podloženi bundi . . . Popravlil: Arhimandrit, postaven možak v bundi, podloženi s krznom . . . V slovenščini ni dobro, če sta skupaj dva predloga, ki se vežeta z različnim sklonom, imamo pa »ruta za na glavo«. Tudi trdo zveni.

4. *Raba veznikov*. Prevajalec meni, da je zaradi črtanja ponovljenih istovrstnih veznikov, ki uvajajo istovrstne podredne stavke, prizadet tako ritem kot vsebina sporočila. Če je to res, potem prevajalec neskladno ravna s to trditvijo. V treh primerih jih original nima, a jih je prevajalec dostavil. Med njimi je tudi tisti, ki ga citira: *kao po kajitama parobroda, kada se čuje samo stenjanje makine i svjetiljka treperi na prvom jربولu*: bilo je kot na ladji, ko je čuti samo še stokanje strojev in ko le svetilka trepeti na prvem jamboru. V dveh primerih ima izvornik dva veznika, prevod pa samo enega. Naj navedem: *bi . . . putnici istrčali iz kajita, kao da je brodolom i da hotel tone*: *bi . . . potniki pritekli iz kabin, misleč, da je brodolom, da se hotel potaplja*. Ni me s to trditvijo prepričal, vendar me je opozoril na zanimiv problem. Pritegnem pa mu glede drugega primera; tam sem prizadel ritmiko stavka; ker sem črtal »ki«. Naj navedem: *miluje . . . ptičicu malu, siroticu malu, djevojčicu nesretnu, što plače, što se boji boga, što se ispo-vjeda*: božal ptičico majhno, sirotico, deklece nesrečno, ki joče, ki se boji boga, ki (črtan) se spoveduje. Tudi vidim, da bi bilo treba (kot ima izvornik) ponoviti pridevnik majhno. Tu bi raje uporabil določno obliko ali si celo sposodil iz ljudske pesmi: ptičico majceno, sirotico majceno.

Drugi popravki v zvezi z vezniki: *da se ovako strupoštao lift sa svima, što su sjedili u toj staklenoj skrini* (prevajalec je to spustil in prestavil: da se je nekaj podobnega že zgodilo) *i od tada ga ta neugodna misao ne ostavlja*: in od takrat ga ta neprijetna misel spremlja. Popravljen: od takrat pa ga je ta neprijetna misel nenehno spremljala.

Pala je teška masivna cipela. Prva, pa odmah druga, i arhimandrit . . . Padel sem prvi čevelj, težak in masiven, pa zatem drugi in arhimandrit . . . Črtal sem pa. Vidim, da bi bilo bolje: zatem pa drugi. . . *da je treba živjeti, samo živjeti, kako živjeti nije grešno, nego sveto*: da je treba živeti, samo živeti, in da živeti ni grešno, pač pa sveto. Poprava: . . . samo živeti, živeti pa ni grešno . . .

— *No kako ne mislimo, da pišemo*: Toda kar ne nameravamo napisati. Trdo mi je zvenelo v začetku dva veznika, zato: Ker pa ne nameravamo . . .

4. *Popravki, ki so prizadeli predvsem stilno plat Krleževega teksta*. — *Arhimandrit . . . nije bio toliko pijan te bi bio zaboravio (zatvoren u staklenoj kutiji lifta) da se ne sjeti, kako je moguće da lanac lifta pukne*: Arhimandrit ni bil tako zelo pijan, da se ne bi domislil (zaprt v stekleni škatli lifta), kako pravzaprav ni nemogoče, da bi se vrv dvigala pretrgala . . . Popravek: Ni bil tako pijan, da ne bi bil pomislil . . . (Črtal sem »zelo«, naredil »bi bil pomislil«, ker gre za pretekli čas. »Domislil« spremenil v pomislil, ker je prevajalec v prevodu izpustil »zaboravio« in »domislil«

nima smisla. — ... *i tako smrt male bludnice Marije nije inspirirala nijednog riportera, da joj posveti nekoliko redaka i da bol zaustavi...*: smrt male grešnice Marije pa ni inspirirala niti enega od novinarjev, da bi ji posvetil... in da bi... bolečino zaustavil... Popravljen: medtem ko smrt male grešnice Marije ni inspirirala niti enega samega novinarja, da bi ji bil posvetil... in bi bil bolečino ustavil... (»bi bil« ker je za pretekli čas).

Sem sodi pasus, kjer je v prevodu zabrisana učinkovita prispodoba. Krleža primerja arhimandrita z medvedom, govori o šapah, prevod pa ima namesto medveda štor. S to besedo označujemo okornega človeka in tudi šape so odveč. Dalje izvirnik govori brutalno o zadnjici (stražnjica), v prevodu pa ima hrbet. Poleg tega z dostavkom »tako rekoč« zmanjšuje njegovo odgovornost: *da je čitav taj nesretni život djevojčice bio u arhimandritovoj ruci, kao porculanska figurica, što ju je ta medvjedina pijana držala u svojoj šapi i razbila, a zatim okrenula svijetu stražnicu*: da je bilo vse nesrečno življenje uboge deklice tako rekoč v arhimandritovih rokah kot figurica iz porcelana. In to krhko figurico je ta pijani štor držal v svoji šapi, jo razbil, zatem pa obrnil svetu hrbet. Vem, da je težko najti ustrezno primerjavo. Če bi rekli »krava pijana«, spet ne bi bilo nič s šapami. Morda bi bilo res najboljše obdržati medved. Zal sem to šele zdaj opazil.

6. *Drugi, manjši popravki*. Naj najprej pometem s sirkovo metlo pred svojim pragom! Zatipkano z mehкими »preprogami« sem spremenil »oblogami«, čeprav stoji takoj za tem »prekritih hodnikov« ... *u vrtoglavom ludilu zbivanja, senzacija...*: v vrtoglavi blaznosti dogajanja, senzacionalnosti... Popravek je nemarno grdo skvaril v »senzacionalizma«. *Kiseline želučane* (želodčne kisline) je spremenjeno v želodčno kislino, ker tako govore laiki in strokovnjaki. — Na štirih mestih sem črtal nedoločni zaimsek, na treh se mi je zdel odveč, na enem mestu me je pa motilo v isti vrsti: nekje v nekem časopisu... nekaj podobnega. — Solze ji niso dale, da bi spregovorila: da bi bila spregovorila (za preteklost!). *Gola banalnost života jedne male, velegradske, nepoznate bludnice*: gola banalnost življenja neke majhne, velemestne, neznane grešnice. Popravljen: gola banalnost neke majhne, neznane velemestne grešnice. Original mi kaže, da bi bil moral tu pustiti prevod v miru. — Prevajalec uporablja glagola slišati in čuti. Enkrat je čuje spremenil v sliši. Tudi tu bi bil moral spoštovati prevajalčevo voljo. — *osječajući*: tipajoč; popravljen v tipaje. — Še dva popravka: *srkao je suze devojčine, milovao je, uštkivao je i najposlije u sobi nastala tišina*: upijal deključine nesrečne solze, jo miloval, pomirjal, dokler ni v sobi končno nastala popolna tišina. Upijal popravil v vpijal (morda bi bilo boljše srkal?); »končno« črtal. — *Vani na hodniku vikali su ljudi*: Zunaj na hodniku, so ljudje kričali. Popravljen: Zunaj na hodniku so kričali ljudje.

7. *V prevodu izpuščene besede*. Prevajalec mora prevesti vsako pisateljevo misel, ustrezno izvirniku. Na štirih mestih v prevodu nekaj manjka. (Izdaja iz l. 1949 in jubilejna imata te besede.) Pri Krleži takole arhimandrit boža Marijo: *po kosi, po frizuri, po tjemenu, po zatiljku, pa ispod zatiljka, po puhasto obraslom žljebiču i po kralješcima, po ramenima, po vratu, po leđima...* Pri prevajalcu: po laseh, frizuri, po temenu, zatilju, po puhasto obraslem vratu, po ramenih, po hrbtu... Ko pisatelj našteva, s kom vsem je pijančeval arhimandrit, ima nazadnje še: *tamnih nekih pojava*. Ni prevedeno! — Dalje: *masne valovite kose*: mastnih las...

8. *Dostavki, ki jih prevod nima.* Prevajalci bi povedali, ali smemo dostavljati besede, ki jih izvirnik nima: pod velikim steklenim zvonom (*pod staklenim zvonom*), je ves dobro razpoložen na široko odprla vrata (*otvorio je svojo sobu široke volje kao poplava*; ne bi morda: židane volje? —), se . . . globoko prepognil v pasu (*sagnuvši se u pojasu*; morda raje: se pripognil), je vstal in tak, kot je bil, v spodnjih hlačah . . . zakoračil (*je ustao te onako u gačama . . . pošao*). Morda: je vstal in kar v spodnjih hlačah . . . zakoračil. Posebno sporen je dostavek »tako rekoč«, ki zmanjšuje arhimandritovo odgovornost (navedeno pod 4.).

9. *Napačno prevedene besede.* Prevajalcu se je primerilo nekaj spodrseljavev, ko je napačno prevedel posamezne besede: *o prevarama u ministarstvima* ni o spletkah, pač pa veliko huje: o prevarah, goljufijah. *Kasno poslije ponoči* ni pozno ponoči, temveč po polnoči, *provalnik* ni slepar, temveč vlomilec, *prosjed* ni siv, pač pa nekoliko osivel, *Božji sud* ni božja usoda, temveč božja sodba, kazen božja.

Morda bi se dali tudi tile primeri izboljšati: *su još sve mogućnosti bile otvorene*: so bile odprte vse možnosti; morda: bi se bilo dalo še vse urediti. *Djevojka . . . , a lice joj je bilo zeleno*: Dekle . . . , v obraz popolnoma zeleno. Morda: Dekle . . . , blede ko smrt. — *Arhimandrit . . . kao kakva klasična pojava svećenika . . .* Prevod: kot kak klasičen tip duhovnika . . . Res je bil tip, vreden svojega denarja, vendar bi bilo morda v prevodu bolje: kot klasičen pojav duhovnika. Ali: kot kakšen duhovnik ali: na svetu tak kot duhovnik . . . Se je predramil . . . okoreli demon (*okorjeli nosorog*). Prispodobno je spremenil, ustrezno bi bilo treba najti tudi pridevnik, ker se upira, da je demon okorel. Morda raje: speči, potuhnjeni demon. — Za mantijo nimamo slovenske besede. Prevajalec pravi trikrat kuta, enkrat pa svečeniški plašč. Prvo ne bo, posebno je težko reči, da je bil ogrnjen v kuto. Drugo je bolje. Kaj pa duhovniška halja? — Vse to se, žal, odkrije pri večkratnem branju.

10. *Odlike prevoda.* Primerjava z izvirnikom je pokazala, da je izredno težko prevajati zahteven tekst, kot je Krležev. Kljub premislekom, ki sem jih navedel, menim, da je nalogo dobro opravil. Nekatere dolge in zapletene periode je olajšal tako, da jih je razdelil v manjše skupine. Značilna sestavina Krleževega pisanja je raba tujk. Prevajalec jih je obdržal. Če se mu kakšna ni zdela za nas dovolj živa, jo je zamenjal in obratno, domačo besedo je povedal s tujko, vendar v skladu s Krleževim slogom. Naj prikažem nekaj primerov: za *subjekt nevine djevojke* ima skromno bit nedolžnega dekleta. Iz livriranega dečka je posrečeno naredil liftboya. Krleža pravi, da se je v arhimandritu prebudil nosorog sladostrastja. S tem nam v prevodu ne bi nič povedal. Namesto tega pravi učinkovito demon sladostrastja. Še nekaj primerov dobrega prevoda: ko lepo slovensko zveni: *jesu li te suze prave ili krive*: ali so te solze pristne ali igrane. *Arhimandrit je pošao da otvori vrata*: Arhimandrit je zakoračil proti vratom. *Djevojko variira z deklico in dekletcem*, kot ustreza razpoloženju. In sam naslov *Smrt bludnice Marije!* Blodnica bi slovensko zvenelo knjižno in trdo, medtem ko grešnica zbuja sočutje.

Prevajalec bo gotovo za izdajo v antologiji marsikaj popravil. Če bom količkaj k temu pripomogel, se je splačalo to pisanje. Hkrati se mu opravičujem za vse napake, ki sem jih naredil.

DOBILI SMO V OCENO

- Janez Ovsec, Na nebu vodnar.** Opremil Rudi Španzel. Državna založba Slovenije 1974.
- Heinrich Gemkow s sodelavci, Friedrich Engels.** Prevedel Jože Kolar. Opremil Karel Hrovatin. Državna založba Slovenije 1974.
- Zgodovina v slikah I.** Prevedla Helena Menaše. Državna založba Slovenije 1974.
- Ferdo Godina, Sezidala si bova hišico.** Ilustriral in opremil Ive Šubic. Mladinska knjiga 1974.
- Svetlana Makarovič, Pelin žena.** Opremil Mihajlo Šoltez. Mladinska knjiga 1974.
- Simon Jenko, Pesmi 1865.** Ilustrirala Cita Potokar. Opremil Janez Vidic. Založba Obzorja 1974.
- Gregor Strniša, Severnica.** Opremil Matjaž Vipotnik. Založba Obzorja 1974.
- Matevž Hace, Zadnja rakolovka in druge zgodbe.** Opremil Rudi Španzel. Založba Obzorja 1974.
- Marijan Zadnikar, Ivan Zelko, Domanjševci.** Opremil Franc Mesarič. Pomurska založba 1974.
- Varga Jozsef, Naphivogato.** Prevedla Kocsis Gyula. Ilustriral Gabor Zoltan. Pomurska založba 1974.
- Boris Paternu, Pogledi na slovensko književnost, I in II.** Založba Partizanska knjiga 1974.
- Sandi Sitar, Kakšna je razlika med enim vrabcem?** Opremil France Maček. Založba Lipa 1974.
- Pavle Zidar, Legenda.** Založila Slovenska matica v Ljubljani 1974.
- Kmečki upori v slovenski umetnosti.** Uredil Štefan Barbarič. Založila Slovenska matica v Ljubljani 1974.
- Ivan Gams, Kras.** Založila Slovenska matica v Ljubljani 1974.

2-1975

Peter Božič, Drama
Drago Druškovič, Proza
Iz lirike mladih

Janko Kos, Slovenske literarne konstante (IV)

Marijan Kramberger, Ideja in jezikovni obris

Juraj Martinović, Hlapci in Krst pri Savici

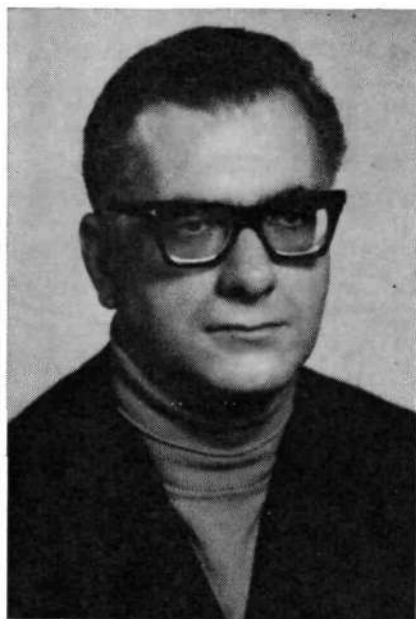
Dimitrij Rupel, Slovenski kulturni sindrom

Ivo Svetina, Pesmi

Rudi Šeligo, Proza

Pavle Zidar, Proza

Nekatere novosti naših sodelavcev

**Gregor
Strniša**

SEVERNICA
(pesmi)

**Pavle
Zidar**

LEGENDA
(proza)